

Jaarverslag en Jaarrekening 2016

Veiligheidsregio Fryslân

Voorwoord

In de begroting kondigden we het al aan: 2016 wordt een jaar dat in het teken staat van bouwen. Bouwen om de kennis en expertise op het gebied van veiligheid en gezondheid optimaal te kunnen inzetten en passend te maken bij de huidige tijd.

Dit komt in verschillende vormen terug. De focus bij de Brandweer ligt op het verstevigen van het fundament: Dekkingsplan 2.0. Het afgelopen jaar zijn alle puzzelstukken geïnteriseerd en gedeeld met bestuurders, gemeenten, ambtenaren en vrijwilligers. Een delicaat proces, dat zorgvuldig is uitgevoerd en een stevige basis vormt om in 2017 het nieuwe dekkingsplan vast te stellen.

De GGD zette een grondige renovatie in. 2016 was het eerste volledige jaar waarin werd gewerkt met resultaatverantwoordelijke teams. Een ingrijpende organisatieverandering, noodzakelijk om de aansluiting bij de gemeentelijke dorpen- en wijkteams te versterken. Zo kunnen de inwoners van Fryslân het best gebruik maken van de veelzijdige kennis waar de GGD over beschikt.

Ondertussen timmerde Crisisbeheersing stevig aan de weg. Investeren in planvorming en vakbekwaamheid, en intensivering van de relaties met crisisfunctionarissen dragen er aan bij dat de veiligheidsregio hét kennis- en expertisecentrum op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing is.

Dat Veiligheidsregio Fryslân niet stil zit, bleef niet onopgemerkt. Het afgelopen jaar kreeg de veiligheidsregio een externe visitatiecommissie op bezoek. In hun rapport spreken zij lovende woorden over de trots, passie en energie van de gehele organisatie. Ondanks dat het evenwicht zo nu en dan een beetje wankel voelt, acht de commissie de organisatie in staat om hier gebalanceerd mee om te gaan.

Mede omdat er geen bijzonder grote incidenten zijn voorgevallen in het afgelopen jaar, was er tijd en ruimte om te bouwen. Dat wil niet zeggen dat er helemaal geen incidenten zijn geweest. De luchtmachtdagen in maart, 8 GRIP-inzetten en vooral de vogelgriep vroegen om de expertise van onze medewerkers. Incidenten die allemaal naar tevredenheid zijn afgehandeld.

Financieel gezien is ook te merken dat er geïnvesteerd wordt. Het saldo laat een tekort zien, zoals eerder in de bestuursrapportages al was aangekondigd. Mede door de succesvol verlopen 'Operatie Stofkam' is de lucht uit de begroting en kan niet automatisch meer gerekend worden op een positief saldo.

De veiligheidsregio streeft naar een verbetering van zijn financiële voorspelbaarheid en wil jaarlijks zo dicht mogelijk bij nul uitkomen. Voor iedere euro wordt afgewogen hoe die het beste ingezet kan worden om de bijdrage aan een veilig en gezond Fryslân zo maximaal mogelijk te laten zijn. Daar kunt ú als bestuur op bouwen.

Hartelijke groet,

Het Dagelijks Bestuur

Leeswijzer

De jaarstukken 2016 bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening.

In het jaarverslag vindt u de programmaverantwoording en de paragrafen. De programmaverantwoording vormt het hart van de jaarstukken. Hier wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid. Conform de opzet van de gewijzigde begroting 2016 worden de vier programma's gepresenteerd aan de hand van de vragen:

- Wat hebben we gedaan?
- Wat heeft het gekost?

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de jaarstukken. Risicobeheersing en resultaatafspraken zijn belangrijke uitgangspunten.

Een apart deel is de jaarrekening. In dit onderdeel bevinden zich de balans, inclusief toelichting, de toelichting op de programmarekening en de voorgestelde resultaatbestemming,

Bij de overige gegevens staan onder andere de controleverklaring van de accountant en de bijlage met verantwoordingsinformatie over de specifieke uitkeringen (SISA).

Inhoudsopgave

Deel I Jaarverslag 2016	5
1. Resultaat 2016	6
2. Programmaverantwoording Gezondheid	7
2.1. Algemeen	7
2.2. Pijler 1 - Monitoring, signalering en advies	9
2.3. Pijler 2 - Uitvoerende taken	10
2.4. Pijler 3 - Bewaken van publieke gezondheid bij rampen en crises	11
2.5. Pijler 4 - Toezicht houden	11
2.6. Wat heeft het gekost?	12
3. Programmaverantwoording Crisisbeheersing	13
3.1. Algemeen	13
3.2. Uitvoering 2016	13
3.3. Wat heeft het gekost?	16
4. Programmaverantwoording Brandweer	17
4.1. Algemeen	17
4.2. Ontwikkelingen	17
4.3. Operationele zaken	19
4.4. Wat heeft het gekost?	21
5. Programmaverantwoording Organisatie	22
5.1. Algemeen	22
5.2. Behaalde resultaten	22
5.3. Wat heeft het gekost?	23
6. Paragrafen	24
6.1. Financiering	24
6.2. Weerstandvermogen en risicobeheersing.....	25
6.3. Onderhoud kapitaalgoederen	27
Deel II Jaarrekening.....	28
7. Jaarrekening	29
7.1. Balans per 31 december 2016	29
7.2. Programmarekening 2016	30
7.3. Waarderings- en resultaatbepalingsgrondslagen	32
7.4. Toelichting op de balans	33
7.5. Toelichting op de programmarekening	38
Deel III Overig	44
8. Overige gegevens	45
8.1. Controleverklaring	45
8.2. Voorstelde resultaatbescherming	47
8.3. Vaststelling	47
8.4. Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen	47

Deel I Jaarverslag 2016

Veiligheidsregio Fryslân

1. Resultaat 2016

Veiligheidsregio Fryslân heeft over 2016 een negatief resultaat gerealiseerd van € 166.000. Per programma is dit zowel financieel als procentueel ten opzichte van de begroting als volgt:

Programma (x € 1.000)	2016	% 'B'16
Gezondheid	-331	-1,51%
Brandweer	5	0,02%
Crisisbeheersing	7	0,18%
Organisatie	153	1,27%
Operationeel resultaat	-166	-0,24%

De afwijkingen per programma zijn toegelicht in de desbetreffende programmahoofdstukken. Voor de financiële toelichting verwijzen we naar paragraaf 7.5: toelichting op de programma-rekening. De afwijkingen op totaal begrotingsniveau zijn:

Gezondheid	€ -250	verschil opbrengsten en kosten kinderopvang
	€ -190	teamontwikkeling
	€ 117	extra inkomsten maatwerk
Brandweer	€ -655	vakbekwaam worden en vrijwilligersvergoeding
	€ 325	saldo Stofkam
	€ 330	incidenteel voordeel (6 diverse posten)
Crisisbeheersing	€ 7	diversen
Organisatie	€ 32	saldo Stofkam
	€ 121	incidenteel voordeel (3 diverse posten)
Afronding	€ -3	
	€ -166	

In de voorgestelde resultaatbestemming wordt een bedrag van € 40.000 gehaald uit de reserve 'Teams aan zet' binnen het programma Organisatie. Het voorgestelde saldo na resultaatbestemming van € 126.000 -/- wordt in rekening gebracht bij de deelnemende gemeenten. Dit zal plaatsvinden op basis van de verdeelsleutels die in 2016 golden voor de betreffende programma's.

Het verloop in de balans is op hoofdlijnen (x € 1.000):

	1-1-2016	31-12-2016		1-1-2016	31-12-2016
Materiële vaste activa	52.086	51.525	Eigen vermogen	2.116	2.342
Vorderingen	663	2.075	Voorzieningen	827	902
Liquide middelen	29	237	Langlopende schulden	43.228	45.579
Overlopende activa	2.040	2.296	Kortlopende schulden	6.544	5.532
			Overlopende passiva	2.103	1.778
	54.818	56.133		54.818	56.133

2. Programmaverantwoording Gezondheid

2.1. Algemeen

Eind 2015 wijzigde de organisatie van GGD Fryslân om beter te kunnen aansluiten bij de gemeentelijke ontwikkelingen. De omschakeling naar resultaatverantwoordelijke teams vroeg meer 'verandertijd' dan financieel was voorzien in de begroting van 2016. In samenspraak met het bestuur is daarvoor extra financiële ruimte vrij gemaakt (€ 350.000).

De organisatieontwikkeling werd eind 2016 tegen het licht gehouden door middel van een interne quickscan. De uitkomsten worden begin 2017 verwacht en geven wellicht aanleiding om het organisatieplan van de GGD bij te stellen.

Naast de reguliere onderwerpen hebben de gemeentelijke vertegenwoordigers in de Bestuurscommissie Gezondheid aandacht besteed aan:

- preventie en gebiedsteams
- wijzigingen rijksvaccinatieprogramma
- Fryslân Hart Veilig
- antibioticaresistentie
- extra inzet GGD-vergunninghouders
- Stimuleringsprogramma Betrouwbare Publieke Gezondheid

Met ingang van 1 januari 2017 geldt een nieuwe wet voor klachtenafhandeling. De GGD moet dan onder andere beschikken over een onafhankelijke klachtenfunctionaris en aangesloten zijn bij een erkende geschillencommissie. Beide verplichtingen zijn in 2016 gerealiseerd. De klachtenfunctionaris is extern belegd bij Zorgbelang Fryslân en aangesloten bij de geschillencommissie Publieke Gezondheid. Het aantal klachten is overigens zeer gering. In 2016 waren er 38 klachten, met name over bejegening en informatievoorziening.

In overeenstemming met de gewijzigde begroting voor 2016 is de verantwoording in dit jaarverslag ingedeeld volgens de vier pijlers van de GGD.

**Pijler
2**

**Uitvoerende taken
gezondheids-
bescherming**

Friese inwoners vertrouwen erop dat zij beschermd en gestimuleerd worden om gezond te blijven en gezonder te worden. GGD Fryslân helpt daarbij.

Infectieziektebestrijding

TBC

Soa / Sense

Jeugdgezondheidszorg

Reizigersvaccinaties

**Publieke gezondheidszorg
Asielzoekers**

**Pijler
3**

**Bewaken van de
publieke gezondheid
bij rampen en crises**

Friese inwoners vertrouwen erop dat zij, in het geval van een crisis, ondersteund worden in het beperken van schade of herstellen van hun levenskwaliteit. GGD Fryslân helpt hen en andere organisaties/overheden daarbij.

**Maatschappelijke
crisisondersteuning**

Forensische geneeskunde

Jeugdgezondheidszorg

**Pijler
4**

Toezicht houden

Friese inwoners vertrouwen de kwaliteit van hun organisaties. Waar geen andere relevante inspectie actief is en er mogelijk gevaar voor de volksgezondheid is, houdt GGD Fryslân toezicht op de hygiënische en pedagogische kwaliteit.

Toezicht kinderopvang

2.2. Pijler 1 - Monitoring, signalering en advies

Jeugdgezondheidszorg

De Inspectie voor de Gezondheidszorg onderzocht in 2016 de Jeugdgezondheidszorg van GGD Fryslân in het kader van het toezicht. De rapportage kwam aan de orde in de vergadering van de Bestuurscommissie Gezondheid van 8 december 2016. Conclusie was dat de zorg op drie punten na voldoet aan de normen en beoordelingsaspecten. Verbeteracties zijn inmiddels opgestart.

Vanaf screening en het eerste huisbezoek zijn vrijwel alle kinderen in Fryslân in beeld bij de Jeugdgezondheidszorg. Het is de basis voor monitoring, vroegtijdige signalering, risicotaxatie en ondersteuning van ouders bij het veilig en gezond opgroeien van kinderen.

In 2016 hebben bijna 16.000 Friese jongeren de website JouwGGD.nl bezocht en zijn 850 chat-gesprekken via de site gevoerd. JouwGGD.nl is een landelijke jongerenwebsite van 20 GGD-organisaties en een jeugdgezondheidsorganisatie. De site ging in 2014 van start en groeit sindsdien enorm. Friese jongeren zoeken op de site vooral naar informatie over seksualiteit, gezondheid, drugs en roken.

Voor een betrouwbare duiding van gezondheidsontwikkelingen is van belang dat de definiëring en registratie van gegevens worden verbeterd. Hiervoor is intern een project opgestart.

Epidemiologie

Gemeenten ontvingen in 2016 het rapport 'Gezond opgroeien' en de onderzoeksgegevens 12+. De Gezondheidsmonitor 19-64 jaar / 65+ is uitgezet, de rapportage van deze monitor wordt verwacht in 2017. Om betrouwbare uitspraken te kunnen doen op gebiedsniveau worden voor de gezondheidsmonitor meer vragenlijsten verspreid dan voorheen. Ook wordt fors ingezet op een hoge respons. Hierdoor vallen de kosten van de onderzoeken hoger uit. Voor veel gemeenten zijn in 2016 op verzoek analyses en startfoto's gemaakt in het kader van Gezond in de Stad (GIDS).

Beleidsadvisering

GGD Fryslân kiest voor een decentrale werkwijze bij beleidsadvisering. Dit leidt tot intensievere contacten met gemeenten. Projecten als GIDS (landelijk) en Vitale regio Fryslân (gemeenschappelijk project met De Friesland Zorgverzekeraar) werken als katalysators voor de samenwerking. De ontwikkelingen en veranderingen bij gebiedsteams vroegen - en vragen ook de komende tijd - een grote inzet.

Medische milieukunde

De medewerkers van Medische milieukunde gaven in 2016 veel aandacht aan de REC-problematiek in Harlingen. Dit naast de reguliere afhandeling van meldingen door burgers en gemeenten. Burgers worden ondersteund in de onderkenning en doorverwijzing. In de samenwerking met de gemeenten ervaren de medewerkers steeds meer een brede en integrale benadering van milieu en ruimtelijke ordening. Dit strookt met de toekomstige omgevingswet.

Academische werkplaats Noord-Nederland

Bij de Academische werkplaats loopt een groot aantal onderzoeksprojecten met externe middelen. Intern ontbreken echter de financiën om de werkplaats onderzoek te laten doen naar de werkzaamheden van de GGD, of te laten participeren in (landelijke) onderzoeken. Naar verwachting behandelt medio 2017 de Bestuurscommissie Gezondheid de evaluatie van de Academische werkplaats Noord-Nederland.

Gezondheidsbevordering

Gezondheidsbevordering werkte in 2016 aan diverse succesvolle projecten zoals:

- Nuchtere Fries
- Nuchter over Gewicht
- Stoptober
- Tandje Extra
- Gezonde School

Bij het project Gezonde School werd in 2016 het recordaantal van 46 vignetten uitgereikt waardoor nu 210 scholen in Fryslân aan de slag zijn met het programma Gezonde School.

2.3. Pijler 2 - Uitvoerende taken gezondheidsbescherming

Infectieziektebestrijding

Infectieziektebestrijding werd door de Inspectie voor de Gezondheidszorg in 2016 onderzocht. In het rapport, behandeld door de Bestuurscommissie Gezondheid op 8 december 2016, wordt geconcludeerd dat de kwaliteit van de infectiebestrijding is verbeterd.

De menskracht voor surveillance en afstemming met epidemiologie ontbreekt. Met het oog daarop is door het bestuur aan gemeenten voorgelegd om formatief te voldoen aan de veldnorm (waakvlamniveau). Hierdoor ontstaat de vereiste ruimte voor preventie en pro-actie, en het op peil brengen van de repressieve kant. Op basis van analyse vindt risicotaxatie plaats en worden gerichte acties ondernomen om uitbraken te voorkomen.

Opvallende inzetten in 2016 waren:

- uitbraak MSRA
- besmetting groep scholieren met Noro-virus
- vogelgriep

In het najaar van 2016 is het project ABR / BRMO van start gegaan in de gemeente Tytsjerksteradiel.

TBC

In het kader van het 'Nationale Plan Tuberculosebestrijding' wordt in het Noorden samengewerkt binnen een regionaal expertisecentrum. Deze samenwerking verloopt moeizaam. De verwachte duidelijkheid over de inrichting is daardoor in 2016 uitgebleven.

SOA/Sense

Het team Soa/Sense maakt steeds meer gebruik van sociale media. De laagdrempeligheid en anonimiteit daarvan dragen bij aan het succesvol uitvoeren van de taken.

Jeugdgezondheidszorg

Jeugdgezondheidszorg voert ook taken uit die meer gericht zijn op het individu, zoals stevig ouderschap en integrale vroeghulp. Deze diensten laten een constant beeld zien, waarbij stevig ouderschap naar boven afwijkt ten opzicht van de afgesproken norm (5,4% in plaats van 5% van de geboren kinderen).

Bij het rijksvaccinatieprogramma is de opkomst nog vrij hoog, maar wel een dalende tendens te zien. Vooral bij de HPV-vaccinatie is sprake van een lagere opkomst. Extra inzet op voorlichting is noodzakelijk.

Gemeenten weten de GGD goed te vinden voor de uitvoering van specifiek maatwerk op het gebied van vaccinaties.

Reizigersvaccinaties

Het is merkbaar dat de economie weer aantrekt. Het reizen naar verre landen (vooral Azië) neemt toe, waardoor het aantal reisconsulten en vaccinaties groeit. De behoefte aan advisering over ziekten tijdens de reisconsulten is groot.

Publieke gezondheidszorg Asielzoekers

Vanwege de extra instroom van asielzoekers begin 2016 werd de formatie in het voorjaar uitgebreid. De sterke afname door de (Europese) overeenkomst met Turkije halverwege het jaar betekende dat deze uitbreiding weer moest worden afgebouwd.

2.4. Pijler 3 - Bewaken van de publieke gezondheid bij rampen en crises

Maatschappelijke crisisondersteuning

De lokale gebiedsteams weten de GGD steeds beter te vinden. Daardoor wordt de maatschappelijke crisisondersteuning sneller ingezet en escalatie voorkomen. De inzet voor vervuilde huishoudens is dan ook sterk gestegen. Het scenarioteam is elf keer ingezet.

Foresische geneeskunde

De inzet voor letselbeschrijvingen is sterk toegenomen in 2016. Waarschijnlijk omdat deze mogelijkheid steeds bekender wordt. De toekomstige uitvoering van arrestantenzorg is nog steeds onduidelijk door verschillen van inzicht tussen ministeries.

Jeugdgezondheidszorg

De jeugdgezondheidszorg werd meermalen ingezet voor calamiteiten op scholen. Daarnaast nam jeugdgezondheid deel aan de integrale aanpak in een crisis rond pestproblematiek.

2.5. Pijler 4 - Toezicht houden

Inspecties kinderdagverblijven

In verband met overnames van kinderdagverblijven is het aantal inspecties in 2016 veel hoger uitgevallen dan verwacht. Het lukte niet om hier formatief op in te spelen. Daarom is ervoor gekozen het aantal te inspecteren items af te schalen. Gemeenten en de inspectie zijn hierover geïnformeerd. Om een dergelijke situatie in de toekomst te voorkomen, wordt in de uitvoering meer flexibiliteit ingebouwd.

Op begrotingsbasis is voor dit onderdeel sprake van een mismatch tussen uitgaven en inkomsten (€ 330.000, uitkomst 'Operatie Stofkam'). De GGD heeft de opdracht in 2017 de mogelijkheden te onderzoeken om deze mismatch in de begroting teniet te doen.

2.6. Wat heeft het gekost?

	Begroting na 2e wijziging			Realisatie 2016			
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil
Programma gezondheid							
Producten Z & A							
Producten JGZ							
Jeugdgezondheidszorg							
Pijler 1	11.889.107	135.509	-11.753.598	12.893.117	1.082.237	-11.810.880	-57.282
Pijler 2	7.916.072	3.473.151	-4.442.921	8.518.764	4.099.909	-4.418.855	24.066
Pijler 3	1.011.600	541.719	-469.881	1.368.978	851.097	-517.881	-48.000
Pijler 4	1.142.421	1.142.421	0	1.476.477	1.226.483	-249.994	-249.994
	21.959.200	5.292.800	-16.666.400	24.257.336	7.259.726	-16.997.610	-331.210
<i>Dekkingsmiddelen gezondheid</i>							
Overige dekkingsmiddelen gezondheid	0	0	0			0	0
Gemeentelijke bijdrage	0	16.666.400	16.666.400	0	16.666.400	16.666.400	0
	0	16.666.400	16.666.400	0	16.666.400	16.666.400	0
Reservemutaties gezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma gezondheid	21.959.200	21.959.200	0	24.257.336	23.926.126	-331.210	-331.210

3. Programmaverantwoording Crisisbeheersing

3.1. Algemeen

De Bestuurscommissie Veiligheid heeft in 2015 het beleidsplan 'Crisisbeheersing 2015-2018' vastgesteld. In dit plan zijn beleidsvoornemens geformuleerd die moeten leiden tot een verdere versterking van de Friese crisisorganisatie. Alle inspanningen van Crisisbeheersing zijn erop gericht om:

- ontwrichting van de Friese samenleving te voorkomen
- een crisissituatie zo snel mogelijk te reduceren
- de nadelige effecten van een crisissituatie tot een minimum te beperken

In 2016 heeft Crisisbeheersing de jaarschijf uit het beleidsplan uitgevoerd.

De evaluatie van de Wet veiligheidsregio's (2013) liet zien waar nog kansen liggen om de veiligheidsregio's door te ontwikkelen en te professionaliseren. Naar aanleiding hiervan heeft het Veiligheidsberaad medio 2015 een strategische agenda vastgesteld. Deze agenda is erop gericht om Nederland veiliger te maken door risico- en crisisbeheersing te versterken en op die manier maatschappelijke ontwrichting te voorkomen. In 2016 heeft Crisisbeheersing een bijdrage geleverd aan de landelijk benoemde prioritaire thema's.

3.2. Uitvoering 2016

Kennis- & Expertisecentrum

Veiligheidsregio Fryslân wil hét kennis- en expertisecentrum te worden op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing. Uiteraard ten dienste van Friese gemeenten, keten- en netwerkpartners. De afdeling Crisisbeheersing werkt gericht naar dit doel toe.

Crisisbeheersing is samen met haar partners steeds beter voorbereid op bestaande risico's, zoals fysieke veiligheid, uitval vitale infrastructuur, overstromingsrisico's en zorgcontinuïteit. Maar ook op nieuwe risico's, denk bijvoorbeeld aan terrorismegevolgbestrijding. De afdeling pakt bovendien steeds vaker een coördinerende rol namens de Friese gemeenten. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de vluchtelingenopvang in 2015. In 2016 was een coördinerende rol voor Crisisbeheersing weggelegd bij de uitbraak van de vogelgriep.

Samenwerking is hét sleutelwoord als het gaat om een veiliger Fryslân. In 2016 organiseerde Crisisbeheersing diverse thematische bijeenkomsten voor netwerkpartners. Voorbeelden van thema's zijn:

- crisiscommunicatie
- vitale infrastructuur
- evenementenveiligheid
- risicocommunicatie

Dankzij deze bijeenkomsten wordt het totaalbeeld van de keten steeds completer.

In 2016 is zestien maal de tevredenheid van partners gemeten over een bijeenkomst, training of oefening. Het ongewogen gemiddelde van de gegeven rapportcijfers kwam in 2016 uit op een 7,9 (dit was 7,3 in 2015).

Veilige en feestelijke publieksevenementen

Crisisbeheersing adviseerde diverse gemeenten over risicovolle evenementen:

- B-evenementen: 114 adviezen
- C-evenementen: 10 multidisciplinaire adviezen

De adviezen zijn in ruim 90% van de gevallen overgenomen in de gemeentelijke evenementenvergunningen. Ook waren vertegenwoordigers van de crisisorganisatie bij diverse evenementen aanwezig in het gemeentelijke veiligheidsteam. Alle evenementen zijn zonder noemenswaardige incidenten verlopen.

Ten aanzien van de Elfstedentocht op de schaats zijn in samenspraak met de 'Koninklijke Vereniging de Friese Elf Steden' en de betrokken gemeenten werkpakketten uitgewerkt voor:

- crowdmanagement; spreiding en sturing van bezoekersstromen
- openbaar vervoer en verkeer; regionaal verkeersplan en calamiteitenroutes
- crisiscommunicatie; communicatieplan
- bevolkingszorg; opname van crisisorganisatie bevolkingszorg in algemeen draaiboek veiligheid Elfstedenschaatstocht

In 2016 hebben gemeenten, mede met het oog op Culturele Hoofdstad 2018, besloten om de onderlinge samenwerking en de samenwerking met Veiligheidsregio Fryslân te uniformeren en te intensiveren.

Friese crisisorganisatie

Crisisbeheersing gaf in 2016 actief invulling aan het 'warme loopbaanbeleid' van crisisfunctionarissen door het aanbieden van exact 100 vakbekwaamheidsactiviteiten. Voorbeelden hiervan zijn:

- training voor het Regionaal Beleidsteam
- training voor loco-burgemeesters
- diverse ROT- en CoPI-oefeningen
- systeemtest 2016
- beoefenen van planvorming: rampbestrijdingsplan Vliegbasis Leeuwarden, incidentbestrijdingsplan Friese Hoofdvaarwegen en incidentbestrijdingsplan Abe Lenstra-stadion
- beoefenen van diverse risicoscenario's en prioritaire thema's: crisiscommunicatie, water, slachtofferinformatiesystematiek, flexibilisering GRIP, samenwerken met partners zoals Pro-Rail, Arriva, zorginstellingen, etc.

De Friese crisisorganisatie bestaat uit ruim 200 personen verdeeld over 24 functiegroepen. Om zicht te houden op de kwaliteit van deze functionarissen heeft de leiding van Crisisbeheersing functioneringsgesprekken gevoerd met 16 van de 24 functiegroepen. Naar aanleiding hiervan worden in 2017 gerichte opleidings- en trainingsactiviteiten aangeboden aan de functionarissen.

GRIP-inzetten

In 2016 is de crisisorganisatie ingezet bij 8 GRIP-inzetten:

- brand kassencomplex Bitgum
- brand manege Wolvega
- crash Zwitserse straaljager bij Bitgum
- file A7 Afsluitdijk
- gaslekkeg zorgcentrum Talma State Heeg
- mastongeval bruine vloot Harlingen
- verkeersongeval knooppunt Joure
- brand appartementencomplex Drachten

Daarnaast werd de coördinatie van de uitbraak van vogelgriep opgepakt.

Tijdens de GRIP-inzetten heeft het CoPI gebruik gemaakt van de in 2016 opgeleverde nieuwe Mobiele Commando Unit, als opvolger van de gedateerde Commando Haakarmbak.

Evaluatie

De GRIP-inzetten zijn geëvalueerd volgens de methodiek netcentrisch evalueren. Namens de diverse kolommen - brandweer, politie, GHOR en gemeenten - hebben zogenaamde key-players actiepunten en aanbevelingen geformuleerd. Deze aanbevelingen zijn inmiddels grotendeels geïmplementeerd.

In 2016 heeft Crisisbeheersing haar eerste burgerbelevingsonderzoeken gehouden. Naar aanleiding van een brand in een manege in Wolvega werden betrokkenen gevraagd naar hun ervaring met betrekking tot de inzet van de hulpdiensten. Er was waardering voor de hulpdiensten, maar er zijn daarnaast ook waardevolle verbeterpunten naar voren gekomen. Deze verbeterpunten zijn inmiddels opgevolgd. Naar aanleiding van een explosie in een appartementencomplex in Drachten vroeg Crisisbeheersing, samen met woningbouwvereniging Accolade, de verminderd zelfredzame bewoners naar hun ervaringen met de hulpverlening en de impact van de evacuatie.

Planvorming

In 2015 actualiseerde Crisisbeheersing nog vijf plannen, in 2016 waren dat er twee. Het betrof het rampbestrijdingsplan Vliegbasis Leeuwarden en het incidentbestrijdingsplan Hoofdvaarwegen Fryslân. Er vindt een verschuiving plaats van het vastleggen van risico's in plannen (risico-regelreflex) naar vertrouwen in vakbekwame en veerkrachtige professionals.

In de plannen is aandacht besteed aan de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van burgers. Ook de nafase komt aan bod om beter voorbereid te zijn op de nasleep van incidenten. Crisisfunctionarissen en partners kunnen de plannen sinds 2016 raadplegen via de speciale app van Crisisbeheersing.

Project Water en Evacuatie

Het project 'Water en Evacuatie' komt voort uit de strategische agenda van het Veiligheidsberaad. Het project loopt van 2016 tot 2020 en het doel is om met verschillende partijen een integrale aanpak te ontwikkelen voor adequate crisisbeheersing bij overstromingen en wateroverlast.

In het Deltabesluit van het kabinet (2014) wordt uitgegaan van meerlaagsveiligheid:

- de eerste laag heeft betrekking op het voorkomen van overstromingen: versteviging en ophoging waterkeringen
- de tweede laag heeft betrekking op het beperken van de gevolgen van een overstroming: ruimtelijke adaptatie van ons land, ruimte voor de rivieren, robuust bouwen
- de derde laag heeft betrekking op het beperken van de gevolgen van overstroming en wateroverlast door een betere organisatorische voorbereiding

Veiligheidsregio Fryslân is verbonden met alle lagen en heeft een positie binnen de 'Regiegroep Deltaprogramma Wadden (RCW)'. Zo heeft Crisisbeheersing, samen met crisispartners, de huidige impactanalyse getoetst aan nieuwe landelijke inzichten. De uitkomst van deze analyse vormt de opmaat voor het uitwerken van specifieke strategieën en handelingsperspectieven voor het pilotgebied Harlingen en de Waddeneilanden. Daarnaast wordt de uitkomst gebruikt voor het uitwerken van een strategie voor de gehele provincie.

Project Continuïteit van de Samenleving

Ook het project 'Continuïteit van de Samenleving' komt voort uit de strategische agenda van het Veiligheidsberaad. Het project loopt van 2016 tot 2020 en het doel is het voorkomen van maatschappelijke ontwrichting door grootschalige uitval van (delen van) de vitale infrastructuur. Denk bijvoorbeeld aan gas, elektriciteit, drinkwater, ICT en telecom.

Circa 80% van de vitale infrastructuur is in handen van bedrijven. Daarom is dit project gericht op het versterken van de samenwerking tussen bedrijfsleven, veiligheidsregio's en rijksoverheid in zogenaamde regionale netwerken.

In 2016 heeft Crisisbeheersing samen met partners een regionale netwerk in Noord-Nederland opgericht. Tijdens een themabijeenkomst bleek dat alle betrokken partijen behoefte hadden aan een dergelijk netwerk. In 2017 gaat Crisisbeheersing met partners afspraken maken over vier thema's:

- samenwerking rond het regionaal risicoprofiel
- informatie delen
- informeren en alarmeren
- samenwerken rond crisiscommunicatie

Staat Rampenbestrijding 2016

In 2016 heeft de Inspectie Veiligheid en Justitie voor de derde maal een 'Staat van de Rampenbestrijding' uitgebracht. Eerdere versies verschenen in 2010 en 2013. In de 'Staat 2016' scoort Veiligheidsregio Fryslân bovengemiddeld. In de koude c.q. voorbereidingsfase is Veiligheidsregio Fryslân zelfs geëindigd op een gedeelde tweede plaats!

De inspectie constateert dat Veiligheidsregio Fryslân in de samenhang tussen de opgestelde plannen, de interregionale samenwerking en evalueren een voorbeeld is voor andere regio's.

3.3. Wat heeft het gekost?

	Begroting na 2e wijziging			Realisatie 2016			
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil
Programma Crisisbeheersing							
Producten							
Crisisbeheersing	3.925.741	285.737	-3.640.004	3.989.743	328.458	-3.661.285	-21.281
Dekkingsmiddelen crisisbeheersing							
Rijksbijdrage BDuR	0	2.788.729	2.788.729	0	2.817.480	2.817.480	28.751
Gemeentelijke bijdrage	0	851.275	851.275	0	851.275	851.275	0
	0	3.640.004	3.640.004	0	3.668.755	3.668.755	28.751
Reservemutaties crisisbeheersing	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma crisisbeheersing	3.925.741	3.925.741	0	3.989.743	3.997.213	7.470	7.470

4. Programmaverantwoording Brandweer

4.1. Algemeen

Het Algemeen Bestuur heeft in 2015 het beleidsplan 'Brandweer Fryslân: de koers naar toekomstbestendige brandweezorg in Fryslân' vastgesteld. Daarmee is het beleidsmatige en financiële kader voor de brandweerorganisatie voor de periode 2015-2018 bepaald. In deze beleidsperiode bouwt Brandweer Fryslân verder aan de staande organisatie (harmoniseren) en aan de doorontwikkeling daarvan (optimaliseren). Dit uiteraard samen met de vele vrijwilligers die de brandweer rijk is.

De onderstaande ontwikkelingen hebben in 2016 centraal gestaan bij het verder harmoniseren en optimaliseren van de Friese brandweerorganisatie.

4.2. Ontwikkelingen

Dekkingsplan 2.0

Eind 2015 is het 'Plan van Aanpak Dekkingsplan 2.0' en daarmee de volgende doelstelling van het project vastgesteld:

"Het formuleren van uitgangspunten voor de repressieve organisatie van Brandweer Fryslân en de vertaling, gerelateerd aan de huidige begroting, daarvan in een ontwerp voor een efficiënte, effectieve en veilige repressieve organisatie met oog voor impact, haalbaarheid en gedragenheid".

Het bestuur heeft hierbij benoemd dat de meerwaarde van een brandweerpost verder reikt dan enkel het eigen verzorgingsgebied van die post. Bij het beoordelen van de toegevoegde waarde moet een brandweerpost worden gezien als onderdeel van een netwerk van posten. Een organisatie gebouwd op vrijwilligers moet overlap hebben om betrouwbare paraatheid te kunnen leveren en de repressieve dekking te realiseren. Het kan voorkomen dat een post minder paraat is. Of bijvoorbeeld een dag buiten dienst is vanwege een oefening.

De repressieve organisatie moet zodanig worden ingericht dat brandweerposten samen een netwerk vormen en elkaar aanvullen en ondersteunen. Dit gaat gepaard met onder andere flexibele voertuigbezetting 'uitruk op maat', slimmer alarmeren en het inzetten van beschikbaarheidssystemen. 'Dekkingsplan 2.0' geeft duidelijkheid over welke maatregelen nodig zijn om de paraatheid te borgen.

In 2016 zijn alle bouwstenen voor 'Dekkingsplan 2.0' opgesteld. Deze bouwstenen zijn nodig om het dekkingplan te kunnen maken en bestaan uit:

- uitgangspunten voor de paraatheid en prestaties van de brandweer
- het postprofiel dat een compleet beeld en de huidige situatie van een post weergeeft
- financiële kengetallen voor huisvesting, materieel en personeel

Deze bouwstenen zijn met klankbordgroepen van medewerkers en leidinggevenden opgesteld. De klankbordgroep medewerkers bestaat uit een vertegenwoordiger van elke brandweerploeg. Alle cluster- en afdelingshoofden vormen de klankbordgroep leidinggevenden.

Van februari tot eind maart 2017 gaat de projectgroep het concept 'Dekkingsplan 2.0' maken. Op 30 maart 2017 wordt dit concept aan het bestuur gepresenteerd.

Het bestuur bepaalt de richting. Met andere woorden: het bestuur spreekt uit welke dekkingsgraad zij in Fryslân ambieert. Deze bestuurlijke richting wordt vervolgens gedeeld met de organisatie.

Het project 'Afhechten dekkingsplan 1.0' werd conform planning afgerond in 2016. De rapportage hiervan is bestuurlijk vastgesteld en de implementatie van de maatregelen is verwerkt in het uitvoeringsprogramma 'Brandveilig Leven 2017-2018'.

Vakbekwaamheid

In 2015 werd duidelijk dat Brandweer Fryslân de komende jaren structureel te maken krijgt met een onvoorziene uitstroom van vrijwilligers. Dit heeft te maken met de vergrijzing en de trend dat vrijwilligers zich over de gehele linie korter verbinden aan een vrijwillige functie.

In maart 2016 zijn de (financiële) gevolgen hiervan met het bestuur gedeeld. Het bestuur gaf vervolgens de opdracht om in afwachting van 'Dekkingsplan 2.0' de repressieve slagkracht op peil te houden. Hierdoor werd het mogelijk om bovenop het bestaande opleidingsplan aanvullende manschappen, chauffeurs, voertuigbedieners en meetploegleden op te leiden. De financiële gevolgen hiervan leidden in 2016 tot een tekort van € 400.000, wat in lijn lag met de prognose. Daarnaast bevestigde 'Operatie Stofkam' dat de middelen van de brandweer voor vakbekwaamheid structureel niet toereikend zijn.

Arbeidshygiëne

In 2015 bleek na een landelijke inspectieronde door de inspectie SZW dat de brandweer in het algemeen onvoldoende zorgvuldig omgaat met de arbeidshygiëne van repressieve medewerkers. Internationaal onderzoek doet vermoeden dat brandweermensen een verhoogde kans op kanker hebben door blootstelling aan rook en roet.

Brandweer Fryslân concludeerde na intern onderzoek dat investering in gedragsverbetering en aanvullende persoonlijke beschermingsmiddelen voor de repressieve brandweerm medewerkers noodzakelijk zijn. De investering in 'schoon werken' bestaat hierbij uit 80% gedragsverandering en 20% persoonlijke beschermingsmiddelen. Vanuit de rol als werkgever is in 2016 een handelingsperspectief ontwikkeld in de vorm van een meerjarenactie- en implementatieplan.

Het plan bestaat in grote lijnen uit het stimuleren van gedragsverandering ondersteund met voldoende faciliteiten. Door bijvoorbeeld een tweede bluspak per persoon worden de repressieve medewerkers gefaciliteerd in schoon werken. Na een vervuilende inzet kan het pak ter wassing worden aangeboden, terwijl de brandweerpost paraat kan blijven doordat men beschikt over een schoon tweede bluspak.

In 2016 zijn de eerste stappen gemaakt. Het accent van de implementatie ligt in 2017 met onder meer Europese aanbesteding van het tweede bluspak en de aanschaf van andere middelen.

Repressief overleg

Binnen het project 'Repressief Overleg' gaat Brandweer Fryslân het gesprek aan met risicovolle bedrijven. Doel van deze gesprekken is:

- beter contact te krijgen met risicovolle bedrijven
- inzicht krijgen in de gevaren en aanwezige stoffen
- te leren van de aanwezige kennis en expertise van risicovolle bedrijven
- afstemming te vinden binnen de eigen organisatie

De gesprekken resulteren in scenario's en daarop gebaseerde oefeningen en/of rondleidingen.

In 2015 startten de eerste overleggen bij acht risicovolle BRZO-bedrijven. In 2016 zijn deze gesprekken voortgezet. Bij drie bedrijven resulteerde dit in oefeningen. De oefeningen hebben zowel meerwaarde voor de brandweer als voor het bedrijf. Voor de overige vijf bedrijven zijn rondleidingen en/of oefeningen ingepland, deze vinden in 2017 plaats. In 2016 zijn eveneens acht nieuwe bedrijven toegevoegd, dit zijn geen BRZO-bedrijven. Met deze acht bedrijven zijn het afgelopen jaar overleggen gevoerd.

Brandonderzoek

In 2016 slaagden alle negen onderzoekers van het team 'Brandonderzoek Noord-Nederland' voor de opleiding tot brandonderzoeker. Zij zijn inmiddels gestart met het doen van onderzoek. De onderzoeken resulteren in nieuwsflitsen of rapportages. Onderzoeken worden in ieder geval altijd teruggekoppeld naar de ploeg die bij het incident betrokken was. In 2016 werd ook een teamplan opgesteld. Een speciale introductiefilm informeerde alle beroepskrachten en vrijwilligers over de start van het team 'Brandonderzoek Noord-Nederland'.

Bedrijfsopvangteam (BOT)

Het Bedrijfsopvangteam (BOT) is een team van brandweercollega's dat zich dag en nacht beschikbaar stelt om ondersteuning te bieden aan brandweermensen binnen regio Fryslân na ingrijpende incidenten. Meestal is dit direct na een ingrijpende gebeurtenis (technische debriefing). Maar ook in de nasleep, tot aan de doorverwijzing naar professionele hulpverlening, kan het BOT ondersteuning bieden. Het BOT kan gezien worden als een instrument om het clusterhoofd, (H)OvD of bevelvoerder te ondersteunen bij personele nazorg.

In 2016 is het BOT in totaal 24 keer ingezet. Dit betrof zowel technische debriefingen als vervolggesprekken (in groepsverband en individueel) en doorverwijzingen naar professionele hulpverlening. Het valt op dat het BOT in 2016 vaker is ingezet voor individuele gesprekken (vijf keer). Ook hebben er meer doorverwijzingen plaatsgevonden (drie keer). Bij het ongeval in Surhuisterveen, waarbij een brandweermedewerker gewond raakte, is het BOT nauw betrokken geweest. Zowel bij debriefingen en evaluatie, als in de begeleiding bij het onderzoek van de ARBO-inspectie. Ploegleiders pakken ook veel zelf op, hebben oog voor hun mensen en weten waar nodig het BOT te vinden.

Begin 2016 kwam vanuit Dokkum de vraag om een partneravond te organiseren over nazorg. Een druk bezochte en geslaagde avond voor zowel de brandweermensen als hun partners. De partneravond krijgt vervolg en is aangeboden aan alle posten binnen Fryslân. Begin 2017 wordt een start gemaakt met een tiental partneravonden op verschillende posten.

4.3. Operationele zaken

Risicobeheersing

De onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal uitgebrachte adviezen en uitgevoerde controles door de afdeling Risicobeheersing.

	Noordwest	Noordoost	Zuidoost	Zuidwest	Totaal
Advisering externe veiligheid	115	66	87	85	353
Advisering maatwerkpakket 1	354	229	205	170	958
Controles maatwerkpakket 2	288	369	191	319	1.167
Advisering evenementen	101	68	141	110	420

Brandveilig leven

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de activiteiten in het kader van Brandveilig leven.

	Noordwest	Noordoost	Zuidoost	Zuidwest	Totaal
Gastlessen bovenbouw basisschool	64	82	44	65	255
Oefenen in de wijk	3	1	3	3	10
Voorlichting na brand	0	2	4	3	9
Doelgroepgerichte voorlichting	64	23	38	46	171
Technasium	2	1	2	1	6
Pilot Geen Nood Bij Brand	1	1	1	1	4
Bereikt aantal personen	4.841	4.215	3.855	2.961	15.872

Het aantal gastlessen brandveiligheid in de bovenbouwgroepen van de Friese basisscholen bedraagt 255, de planning voor 2016 was 400. Hoewel alle Friese basisscholen voor regulier onderwijs een gastles brandveiligheid aangeboden krijgen, blijkt dat niet alle basisscholen dit in hun lesprogramma kunnen onderbrengen. Daarnaast is er vooral in de kleinere kernen sprake van zogenaamde combinatieklassen. Als gevolg hiervan bezoekt Brandweer Fryslân deze basisscholen niet jaarlijks. Dit laatste is een belangrijke reden voor het niet halen van de planning van 400 gastlessen. Op grond van deze ervaringen is binnen het uitvoeringsprogramma 'Brandveilig Leven 2017-2018' het aantal jaarlijks te verzorgen gastlessen bijgesteld naar 250.

In 2016 zijn 171 doelgroepgerichte voorlichtingen verzorgd, 21 meer dan geraamd. Door de doelgroepgerichte voorlichtingen wordt het netwerk van Brandweer Fryslân steeds verder uitgebreid. Er zijn onder andere contacten gelegd met een tweetal grote thuiszorgorganisaties, woningcorporaties, Generatie Thuis, onderwijsinstellingen, wijk- en buurtverenigingen. Daarnaast wordt samengewerkt met GGD Fryslân en de politie.

Repressieve cijfers

Het aantal alarmeringen lag in 2016 op 3.207. Dit is een verlaging van 754 alarmeringen ten opzichte van 2015, grotendeels het positieve gevolg van het project voor het terugdringen van het aantal onechte en ongewenste meldingen.

Van alle uitrukken in 2016 was Brandweer Fryslân bij 57% van die uitrukken op tijd (58% in 2015). Dit is conform de vastgestelde norm in het 'Besluit van Veiligheidsregio's'. In het afgelopen jaar zijn er 16 grote branden geweest waarvoor Brandweer Fryslân met minimaal drie tankautospuitten is uitgerukt. Voor drie van deze branden is opgeschaald naar GRIP 1. Eén van deze grote branden was een incident in de regio Groningen waarbij Brandweer Fryslân assistentie verleende. Ook waren er in Fryslân twee zeer grote branden.

In 2016 is viermaal opgeschaald naar GRIP 1 vanwege een ongeval of mogelijke gaslekage. Eénmaal is opgeschaald naar GRIP 2 voor de hulpverlening bij de vliegtuigcrash in Bitgum. Hieronder een greep uit de incidenten binnen Fryslân:

- maart: grote brand op een manege in Wolvega
- september: een zeer grote brand bij een afvalverwerker in Harlingen
- oktober: GRIP 1 voor een grote brand in een woongebouw met verminderd zelfredzamen in Drachten
- juni: GRIP 1 voor een lange file als gevolg van een defecte brug bij Kornwerderzand
- juni: GRIP 1 voor een gaslekage in een verzorgingscentrum in Heeg

Deze incidenten geven de diversiteit aan waar Brandweer Fryslân mee te maken heeft en waar op ingezet wordt. Namelijk: het gezamenlijk optreden van meerdere brandweerposten bij een grote of zeer grote brand, het optreden bij incidenten met gevaarlijke stoffen of hulp verlenen bij grote ongevallen zoals met een charterschip of een vrachtwagen die inrijdt op een file.

4.4. Wat heeft het gekost?

	Begroting na 2e wijziging			Realisatie 2016			
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil
Programma brandweer							
Producten brandweer	30.627.411	781.132	-29.846.279	31.037.444	1.150.963	-29.886.481	-40.202
Projecten brandweer	1.001.846	399.000	-602.846	693.206	372.623	-320.583	282.263
<i>Dekkingsmiddelen brandweer</i>							
Rijksbijdrage BDuR	0	5.179.067	5.179.067	0	5.232.462	5.232.462	53.395
Gemeentelijke bijdrage	0	24.667.308	24.667.308	0	24.667.308	24.667.308	0
	0	29.846.375	29.846.375	0	29.899.770	29.899.770	53.395
Reservemutaties brandweer	0	602.750	602.750	0	312.138	312.138	-290.612
Totaal programma brandweer	31.629.257	31.629.257	0	31.730.650	31.735.494	4.844	4.844

5. Programmaverantwoording organisatie

5.1. Algemeen

Het afgelopen jaar was het eerste volledige jaar waarin extra middelen beschikbaar zijn gesteld om de bedrijfsvoering verder te verbeteren. Door de taakstelling die hieraan gekoppeld is, is eerst een strategisch traject doorlopen om te bepalen wat de meest zinvolle wijze is om deze middelen in te zetten. Het resultaat is een beleidsplan dat bestaat uit drie woorden: samen, slim en simpel.

Deze begrippen omschrijven de noodzaak om enerzijds de kwaliteit te verhogen en anderzijds dit steeds efficiënter uit te voeren. Zo geeft het richting om in 2020 uit te komen in een situatie waar geen extra middelen meer nodig zijn, terwijl de kwaliteit van de dienstverlening wel significant is verhoogd.

De in 2016 gedane investeringen zijn daar ook op gericht. Enerzijds was er een uitbreiding op de terreinen waarvoor de middelen oorspronkelijk bedoeld waren: P&O en Financiën. Anderzijds startten projecten om de arbeidsproductie te verhogen zoals 'Continu verbeteren', 'Business Intelligence', 'SharePoint' en de implementatie van een nieuw financieel pakket. De verwachting is dat de organisatie hiermee een fundament legt om te voldoen aan de taakstelling.

5.2. Behaalde resultaten

Het bestuurlijke meest in het oog springende resultaat van 2016 is de goed verlopen 'Operatie Stofkam'. Een bestuurlijke toets door de auditcommissie om te zien in welke mate de begroting realistisch in elkaar stak. De auditcommissie keek daarnaast ook naar op welke aandachtsgebieden een beleidskeuze nodig is, en wat de meest relevante risico's zijn.

Het eindresultaat is in het Algemeen Bestuur vastgesteld. Posten die niet realistisch in de begroting staan zijn opgenomen in de kaderbrief 2018. De som van al deze plussen en minnen leidt tot een structureel voordeel van € 490.000.

Voor de ondersteunende diensten kwam naar voren dat de eerder genoemde uitdagende taakstelling nog steeds haalbaar lijkt. Verder toonde 'Operatie Stofkam' aan dat er door de stijging van het aanbod en het gebruik van data een risico ontstaat op het gebied van privacy en beheersing. De huidige middelen zijn niet toereikend om deze risico's te beheersen. In 2016 was dit al merkbaar en daardoor is voor € 60.000 extra geïnvesteerd op dit thema. In de kaderbrief is een aanvraag gedaan om dit budget structureel op te nemen in de begroting.

Operationeel zijn er slagen gemaakt in met name de informatiehuishouding. Zo verbeterde het gezamenlijk werken aan bestanden en zijn meerdere systemen veiliger, gebruiksvriendelijker en up-to-date gemaakt.

Het motto 'samen, slim en simpel' had ook zijn effect. Zo ging de prijs voor beste idee van het jaar naar de enorme versimpeling van een proces voor de uitruilmogelijkheid van reiskosten. En om de resultaten voor 2017 te benoemen, zijn alle medewerkers uitgenodigd om invloed uit te oefenen. Daarnaast daalde de betaaltermijn van facturen.

Werd in 2015 nog 39% binnen 21 dagen betaald, in 2016 steeg dit naar 68%. Het ambitieuze doel om volgend jaar 95% binnen 21 dagen te betalen, loopt daarmee op schema.

Ten slotte is het merkbaar dat de richting die uitgaat van 'samen, slim en simpel' een positief effect heeft op het werkplezier en positieve energie binnen de afdeling Bedrijfsvoering. Dat uit zich in een hoge Netto Promotor Score van 21 en een laag ziekteverzuim van 2,96%.

5.3. Wat heeft het gekost?

	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil
Programma organisatie							
Organisatie overhead	11.385.605	209.561	-11.176.044	11.583.013	563.116	-11.019.897	156.147
Onvoorzien	500.000	0	-500.000	500.000	0	-500.000	0
Dekkingsmiddelen organisatie							
Gemeentelijke bijdrage		11.656.044	11.656.044		11.656.044	11.656.044	0
Reservemutaties brandweer		20.000	20.000		16.555	16.555	-3.445
Totaal programma organisatie	11.885.605	11.885.605	0	12.083.013	12.235.715	152.702	152.702

6. Paragrafen

6.1. Financiering

Financieringsbeleid en afdekken van risico's

Het financieringsbeleid van Veiligheidsregio Fryslân is erop gericht de financieringsrisico's voor langere tijd af te dekken met vastrentende leningen. De omvang en looptijd van deze leningen wordt afgestemd op de omvang en levensduur van de materiële vaste activa en gepland binnen de kaders voor de renterisiconorm. Afhankelijk van de situatie op de kapitaalmarkt en de hoogte van eigen financieringsmiddelen (eigen vermogen, voorzieningen en werkkapitaal) bestaat de mogelijkheid een deel (tot de kasgeldlimiet) kortlopend te financieren. Bij de financiering worden geen zekerheden verstrekt en worden geen afgeleide financiële instrumenten ingezet.

Leningenportefeuille en liquiditeit

Op 1 februari 2016 werd een langlopende lening aangetrokken van € 6 miljoen, waarmee het negatieve saldo op de rekening-courant werd opgeheven. Daarbij is geanticipeerd op de aflossingen van financieringen in 2016. Het verloop is daardoor als volgt:

Saldo per 1 januari	€ 43.227.887
Nieuw aangetrokken	€ 6.000.000
Reguliere aflossingen	€ -3.648.871
Saldo per 31 december	€ 45.579.016

Kasgeldlimiet

Bij het huidige begrotingstotaal naar € 69,4 miljoen is de kasgeldlimiet voor 2016 uitgekomen op € 5,7 miljoen (8,2%). Op diverse momenten gedurende het jaar is sprake geweest van een netto vlottende schuld, tot een bedrag van € 3,4 miljoen. De kasgeldlimiet werd in 2016 derhalve niet overschreden.

Renterisiconorm

De renterisiconorm voor 2016 is gesteld op 20% van het begrotingstotaal, ofwel € 13,9 miljoen. In 2016 komt het totaal aan aflossingen op € 3,6 miljoen, ruim onder de renterisiconorm. Bij het samenstellen van de leningportefeuille is ervoor gezorgd dat ook in de toekomst de renterisiconorm niet wordt overschreden.

Schatkistbankieren

Sinds 15 december 2013 is de 'Wet verplicht schatkistbankieren' van toepassing. Met ingang van deze datum dient Veiligheidsregio Fryslân haar overtollige liquide middelen aan te houden in de schatkist. Dit met uitzondering van een saldo tot het geldende drempelbedrag, wat voor 2016 is gesteld op € 502.000. De naleving van de regeling is conform het gewijzigde BBV opgenomen in de toelichting op de balans, onderdeel kortlopende vorderingen. Hieruit blijkt dat het drempelbedrag niet wordt overschreden.

6.2. Weerstandsvermogen en risico-beheersing

In de in 2015 vastgestelde nota 'Weerstandsvermogen' heeft Veiligheidsregio Fryslân haar beleid op dit thema vastgelegd. Bij de totstandkoming van de nota is op basis van een risico-inventarisatie bepaald welke risico's worden meegenomen in de opbouw van de weerstandscapaciteit. Dit is gedaan op basis van kans van voordoen en verwachte impact.

De meest relevante risico's waren:

- het risico van ernstige verstoring van de reguliere dienstverlening door incidenten, rampen en crises
- het risico dat door veranderde marktomstandigheden de concurrentiepositie van Veiligheidsregio Fryslân in gevaar komt en hier niet tijdig en adequaat op geanticipeerd wordt

Voor het eerstgenoemde risico geldt dat er weinig inzicht bestaat in de mogelijke kosten van een dergelijk incident en dat de kans op voordoen zeer gering is. Om die reden is er bewust voor gekozen om voor dit risico geen weerstandscapaciteit aan te houden.

Het risico op het wegvallen van markttaken en maatwerktaken is in de nota gekwantificeerd op € 2,1 miljoen. Dit risico is de grondslag voor de aanwezige weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit bestond voorheen uit de algemene reserve en de reserve 'Crisis en rampen'. De reserve 'Crisis en rampen' is opgeheven naar aanleiding van de nieuwe nota 'Weerstandsvermogen'. Hierdoor bestaat de incidentele weerstandscapaciteit alleen nog uit de algemene reserve, die is vastgesteld op € 1,6 miljoen. Er hebben zich geen risico's voorgedaan die een beslag doen op de algemene reserve.

Structurele weerstandscapaciteit

Voor de risico's rondom personele fricties is de post onvoorzien opgenomen in de begroting, en wel op een niveau van € 500.000. In 2016 is deze volledig benut voor personele fricties.

Structurele risico's

Voor de komende jaren zijn enkele grote structurele risico's aangemerkt, dit betreft:

Kapitaallasten brandweer

In 2014 is vastgesteld dat de kapitaallasten niet voldoende geïndexeerd zijn. Gebouwen en materieel staan begroot voor de oorspronkelijke aanschafwaarde, terwijl het niet realistisch is om in de toekomst voor datzelfde bedrag een vervangende investering te doen. Het maximale tekort is ingeschat op € 1,3 miljoen voor huisvesting en materieel van Brandweer Fryslân. De mate waarin en het moment waarop dit risico zich gaat voordoen is onder andere afhankelijk van de uitkomsten van 'Dekkingsplan 2.0'. Vooralsnog is door incidenteel uitstel van investeringen voldoende budgettaire ruimte beschikbaar.

Normontwikkeling publieke gezondheid

Het ministerie van VWS werkt aan de totstandkoming van veldnormen voor de vier pijlers van publieke gezondheid. VWS verwacht dat het traject van ontwikkelen en vaststellen van de veldnormen eind 2017 is afgerond. Uit eigen onderzoek blijkt dat GGD Fryslân op onderdelen niet voldoet aan de voorgenomen veldnorm. Voor wat betreft het voldoen aan de veldnormen IZB en MMK is reeds een voorstel opgenomen tot het ophogen van het niveau, met een structurele toename van het budget van € 140.000. Voor de overige pijlers is een concrete uitzetting nog niet aan de orde, gezien de onzekerheid over de mogelijke wettelijke verankering van deze veldnormen. Bij het volledig voldoen aan de nu bekende normen voor de overige aandachtsgebieden bestaat het risico dat aanvullend nog € 530.000 nodig is.

Ontwikkelingen Landelijke Meldkamer Organisatie (LMO)

In eerdere begrotingen is melding gemaakt van de mogelijke budgettaire consequenties van het overdragen van de meldkamer-taak en de LMO. Het verschil tussen het huidige budget voor de bestaande eigen meldkamer en de verwachte uitname als gevolg van invoering LMO is circa € 750.000. Afhankelijk van de wijze van verrekening komt dit risico ten laste van de Friese gemeenten (bij verrekening via gemeentefonds) of in eerste instantie bij Veiligheidsregio Fryslân (in geval van verrekening via de BDuR). Door uitstel van de overgang tot 2020 doet het risico zich pas op zijn vroegst dan voor.

Vakbekwaam worden vrijwilligers

De versnelde in- en uitstroom van vrijwilligers, en het feit dat het beschikbare budget in vergelijking met vergelijkbare regio's relatief laag is, zorgt voor een maximaal risico op dit budget van € 800.000. De daadwerkelijke uitwerking van dit risico is onder meer afhankelijk van de uitwerking van de repressieve organisatie, zoals opgenomen in 'Dekkingsplan 2.0'. De gevolgen hiervan zijn eind 2017 bekend. Voor het geraamde tekort in 2017 is in de eigen begroting incidentele ruimte beschikbaar.

Openbaar meldsysteem

Uit onderzoek van het Veiligheidsberaad blijkt dat de rol van de veiligheidsregio's in het kader van het OMS herzien dient te worden. De conclusie van het onderzoek luidt dat er geen wettelijke basis is voor de wijze waarop veiligheidsregio's nu de regie voeren op het tot stand komen van OMS. Daarnaast wordt getwijfeld aan de wijze waarop kosten worden verhaald op de gebruikers van OMS. Uit ingewonnen juridisch advies blijkt dat, hoewel een redelijke overgangstermijn aan de orde is, de werkwijze op korte termijn zal moeten wijzigen. Dit betekent tevens dat de huidige begrote opbrengsten van € 210.000 op korte termijn komen te vervallen.

Deze risico's zullen de komende jaren bij ongewijzigd beleid leiden tot structurele wijzigingen in de budgettering. Aangezien voor deze risico's op het moment dat zij zich voordoen een structurele oplossing gevonden dient te worden, wordt hiervoor geen (incidentele) weerstandscapaciteit aangehouden.

Financiële kengetallen

Van de door de commissie BBV vastgestelde kengetallen hebben er vier betrekking op Veiligheidsregio Fryslân. Deze kengetallen zijn als volgt uitgewerkt:

Kengetallen	Jaarverslag 2015	Begroting 2016	Jaarverslag 2016
Netto-schuldquote	72,15%	74,00%	67,46%
Netto-schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	72,15%	74,00%	67,46%
Solvabiliteit	3,86%	3,67%	4,17%
Structurele exploitatieruimte	0%	0%	0 %

Netto-schuldquote

De netto-schuldquote weerspiegelt het schuldenniveau van de organisatie ten opzichte van de exploitatie. Hoe hoger het getal, hoe groter de netto-schuld ten opzichte van het begrotingstotaal. In 2016 valt de netto-schuldquote gunstiger uit dan begroot, met name door het uitstel van investeringen en daarmee een lagere netto-schuld. Tevens is het totaal van de baten hoger dan in de begroting.

Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de organisatie kan voldoen aan haar financiële verplichtingen, en wordt berekend als het aandeel eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen (balanstotaal). In de in de nota's 'Weerstandsvermogen' en 'Reserves/voorzieningen' is vastgelegd dat de aangehouden reserves minimaal zijn. Anderzijds leiden de kapitaalintensieve activiteiten tot een hoge mate van externe financiering. De solvabiliteit is als gevolg van deze factoren laag. Door uitstel van investeringen is de solvabiliteit in 2016 iets beter dan begroot.

6.3. Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid rondom het beheer van de gebouwen die Veiligheidsregio Fryslân in eigendom heeft. Met ingang van 2014 heeft de organisatie de volgende gebouwen in eigendom/beheer:

- het hoofdkantoor aan de Harlingertrekweg
- 65 Brandweerkazernes, waarvan 47 in eigendom
- 61 locaties voor JGZ, allen gehuurd
- het regionaal coördinatie centrum (RCC), ondergebracht bij de meldkamer

Voor de gebouwen in eigendom is het gewenste kwaliteitsniveau gesteld op niveau 3 (redelijk) van NEN 2767. Om deze kwaliteit te kunnen waarborgen zijn voor de eigendomslocaties meerjarige onderhoudsplanningen aanwezig. Bij de huurlocaties wordt gestreefd een vergelijkbaar kwaliteitsniveau vast te leggen in de huurovereenkomsten. Bij de nieuw afgesloten huurovereenkomsten met de gemeenten is dit ook zo geregeld, bij huur van derden in de meeste gevallen ook.

Bij de regionalisering zijn de budgetten voor de kazernes bepaald op basis van de van de gemeenten overgenomen locaties (huur of eigendom), gekoppeld aan het gewenste kwaliteitsniveau inclusief een budget voor beheer van het vastgoed. Daarnaast zijn in het kader van het project 'Samen naar één Brandweer' budgetten vastgesteld voor facilitaire kosten en nutsvoorzieningen.

Aangezien de kosten van groot onderhoud significant fluctueren over de jaren, is ervoor gekozen deze te egaliseren met behulp van een voorziening groot onderhoud. De stand van de voorziening per eind 2015 sloot niet goed aan bij de bijgewerkte onderhoudsplanning. Dit heeft geleid tot een extra dotatie in de onderhoudsvoorziening in 2016 waardoor de voorziening weer aansluit bij de meerjarige onderhoudsplanning.

De budgetten voor kapitaallasten zijn gebaseerd op het huidige areaal en op het prijspeil waarop de investeringen in het verleden door de gemeenten zijn gedaan. Indien gebouwen en installaties moeten worden vervangen tegen het huidige (c.q. toekomstige) prijspeil doet zich een tekort voor, dat in de loop der jaren zal oplopen tot maximaal € 700.000. Dit risico is, als onderdeel van het totale risico voor niet-geïndexeerde kapitaallasten van € 1,3 miljoen, gemeld in de kaderbrief 2018 en onderdeel van de risico's zoals geadresseerd bij 'Operatie Stofkam'.

Deel II Jaarrekening 2016

Veiligheidsregio Fryslân

7. Jaarrekening

7.1. Balans per 31 december 2016

ACTIVA	2016		2015	
Vaste activa				
Materiële vaste Activa				
Investerings met een economisch nut		51.524.718		52.085.758
Vlottende activa				
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar				
Vorderingen op openbare lichamen	426.616		280.384	
Rekening-courant verhouding met het Rijk	1.081.456		248.534	
Overige vorderingen	566.702		134.086	
		2.074.774		663.004
Liquide middelen		237.200		28.997
Overlopende activa				
Nog te ontvangen subsidies	214.836		116.862	
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	2.081.013		1.923.500	
		2.295.849		2.040.362
		56.132.541		54.818.121

PASSIVA	2016		2015	
Vaste passiva				
Eigen Vermogen				
Algemene reserve	1.600.000		1.600.000	
Bestemmingsreserves	908.735		1.237.373	
Nog te bestemmen resultaat	-166.194		-721.342	
		2.342.541		2.116.031
Voorzieningen				
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	245.793		483.562	
Voorzieningen ter egalisatie van lasten	656.187		463.476	
		901.980		826.507
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer				
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen		45.579.016		43.227.887
Vlottende passiva				
Vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar				
Banksaldi	0		1.440.630	
Overige schulden	5.531.680		5.103.282	
		5.531.680		6.543.912
Overlopende passiva				
Vooruitontvangen subsidies	475.028		557.181	
Overige nog te betalen en vooruitontvangen bedragen	1.302.296		1.546.603	
		1.777.324		2.103.784
		56.132.541		54.818.121

7.2. Programmarekening 2016 - deel 1

	Primitieve begroting			Begroting na 2e wijziging			Realisatie 2016			
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil
Programma gezondheid										
Producten Zorg en Advies	5.833.568	2.655.837	-3.177.731							
Producten Jeugdgezondheidszorg	18.572.722	1.675.046	-16.897.676							
Pijler 1				11.889.107	135.509	-11.753.598	12.893.117	1.082.237	-11.810.880	-57.282
Pijler 2				7.916.072	3.473.151	-4.442.921	8.518.764	4.099.909	-4.418.855	24.066
Pijler 3				1.011.600	541.719	-469.881	1.368.978	851.097	-517.881	-48.000
Pijler 4				1.142.421	1.142.421	0	1.476.477	1.226.483	-249.994	-249.994
	24.406.290	4.330.883	-20.075.407	21.959.200	5.292.800	-16.666.400	24.257.336	7.259.726	-16.997.610	-331.210
Dekkingsmiddelen gezondheid										
Overige dekkingsmiddelen gezondheid	374.839	0	-374.839	0	0	0			0	0
Gemeentelijke bijdrage		20.450.246	20.450.246	0	16.666.400	16.666.400	0	16.666.400	16.666.400	0
	374.839	20.450.246	20.075.407	0	16.666.400	16.666.400	0	16.666.400	16.666.400	0
Reservemutaties gezondheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma gezondheid	24.781.129	24.781.129	0	21.959.200	21.959.200	0	24.257.336	23.926.126	-331.210	-331.210
Programma crisisbeheersing										
Producten Crisisbeheersing	4.601.662	230.957	-4.370.705	3.925.741	285.737	-3.640.004	3.989.743	328.458	-3.661.285	-21.281
Dekkingsmiddelen crisisbeheersing										
Rijksbijdrage BDuR	10.000	2.765.301	2.755.301	0	2.788.729	2.788.729	0	2.817.480	2.817.480	28.751
Gemeentelijke bijdrage	0	1.615.404	1.615.404	0	851.275	851.275	0	851.275	851.275	0
	10.000	4.380.705	4.370.705	0	3.640.004	3.640.004	0	3.668.755	3.668.755	28.751
Reservemutaties crisisbeheersing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal programma crisisbeheersing	4.611.662	4.611.662	0	3.925.741	3.925.741	0	3.989.743	3.997.213	7.470	7.470

7.2. Programmarekening 2016 - deel 2

	Primitieve begroting			Begroting na 2e wijziging			Realisatie 2016			
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Verschil
Programma brandweer										
Producten brandweer	37.434.172	1.229.075	-36.205.097	30.627.411	781.132	-29.846.279	31.037.444	1.150.963	-29.886.481	-40.202
Projecten brandweer				1.001.846	399.000	-602.846	693.206	372.623	-320.583	282.263
Dekkingsmiddelen brandweer										
Rijksbijdrage BDuR	4.839	5.135.559	5.130.720	0	5.179.067	5.179.067	0	5.232.462	5.232.462	53.395
Gemeentelijke bijdrage	0	31.074.377	31.074.377	0	24.667.308	24.667.308	0	24.667.308	24.667.308	0
	4.839	36.209.936	36.205.097	0	29.846.375	29.846.375	0	29.899.770	29.899.770	53.395
Reservemutaties brandweer	0	0	0	0	602.750	602.750	0	312.138	312.138	-290.612
Totaal programma brandweer	37.439.011	37.439.011	0	31.629.257	31.629.257	0	31.730.650	31.735.494	4.844	4.844
Programma organisatie										
Organisatie-overhead				11.385.605	209.56	-11.176.044	11.583.013	563.116	-11.019.897	156.147
Onvoorzien				500.000	0	-500.000	500.000	0	-500.000	0
Dekkingsmiddelen organisatie										
Gemeentelijke bijdrage					11.656.044	11.656.044		11.656.044	11.656.044	0
Reservemutaties organisatie					20.000	20.000		16.555	16.555	-3.445
Totaal programma organisatie				11.885.605	11.885.605	0	12.083.013	12.235.715	152.702	152.702
Totaal VRF	66.831.802	66.831.802	0	69.399.803	69.399.803	0	72.060.742	71.894.548	-166.194	-166.194

7.3. Waarderings- en resultaatbepalingsgrondslagen

De jaarrekening 2016 van Veiligheidsregio Fryslân is opgesteld in overeenstemming met het 'Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten' (BBV) en de nadere aanwijzingen in de 'Financiële verordening van Veiligheidsregio Fryslân'.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa betreffen uitsluitend investeringen met een economisch nut. De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingprijs of vervaardigingsprijs, verminderd met lineaire afschrijvingen. Eventueel wordt rekening gehouden met een restwaarde.

Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan € 10.000 worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Deze laatste genoemde worden altijd geactiveerd.

De afschrijvingstermijnen zijn in 2016 aangepast, aangezien de tot dat moment gehanteerde termijnen niet altijd goed aansloten bij de technische levensduur van de activa. Daarnaast was in het beleid niet voor alle gehanteerde soorten activa een termijn vastgelegd. Deze wijziging is door het Dagelijks Bestuur vastgesteld als wijziging van de bijlage bij de financiële verordening.

Voor de verschillende categorieën van activa worden de volgende afschrijvingstermijnen gehanteerd:

50 jaar	bedrijfsgebouwen
30 jaar	adempluchtflessen
25 jaar	BZK-materieel, zoals haakarmbakken
20 jaar	renovatie, restauratie en verbouwing van bedrijfsgebouwen, technische installaties in bedrijfsgebouwen, voorzieningen aan terreinen, containers, redvoertuigen
16 jaar	tankautospuitten inclusief standaardbepakking
15 jaar	hulpverleningsvoertuigen, vaartuigen, noodaggregaat, apparatuur TBC
12 jaar	brandweervoertuigen (beroepskorps)
10 jaar	overig brandweermaterieel, dienstauto's, PM-wagens, ademluchtapparatuur, röntgentoestel
8 jaar	inventaris tankautospuiter, redgereedschap
7 jaar	OVD-voertuigen, heftrucks, persoonlijke beschermingsmiddelen brandweer
6 jaar	alarmeringsmiddelen portofoons
5 jaar	overige medische apparatuur, PSU GHOR functionarissen, overige kantoorinventaris, gebruikerssoftware, werkplek automatisering, telefooncentrale (incl. vaste telefoons)
4 jaar	explosiemeters en warmtebeeldcamera's
3 jaar	systeem soft- en hardware, mobiele telefoons, tablets
niet	gronden en terreinen

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen historische kostprijs. Bij de vorderingen wordt rekening gehouden met noodzakelijk geachte waarderingscorrecties in verband met oninbaarheid.

Voorzieningen

De voorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde.

Overige activa en passiva

Alle overige posten in de balans worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Baten en lasten

De baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben, uitgaande van historische kosten. Baten worden slechts in aanmerking genomen voor zover zij gerealiseerd zijn. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Meerjarige financiële verplichtingen worden niet in de balans opgenomen. De lasten die hieruit voortvloeien worden onder de bedrijfslasten verantwoord.

7.4. Toelichting op de balans

	Saldo 1/1	Investerings	Desinvesterings	Afschrijvingen	Saldo 31/12
Gronden en terreinen	1.084.420	-	-	7.281	1.077.139
Bedrijfsgebouwen	25.290.754	836.739	104.611	685.412	25.337.470
Vervoermiddelen	13.640.316	879.358	-	1.431.570	13.088.104
Machines, apparaten, installaties	5.954.161	434.621	6.429	516.219	5.866.134
Overige activa	5.561.096	2.349.938	9.502	1.891.384	6.010.148
	51.530.747	4.500.656	120.542	4.531.866	51.378.995
Investerings in uitvoering	555.011	145.723	555.011	-	145.723
Totaal	52.085.758	4.646.379	675.553	4.531.866	51.524.718

De belangrijkste investeringen in materiële vaste activa betreffen:

Nieuwbouw kazerne Lemmer	€	950.000
MCU voertuig	€	453.000
Ademlucht apparatuur	€	880.000
Meubilair en inventarissen	€	310.000
Inventaris tankautosputten	€	275.000

Uitzettingen met een looptijd van korter dan 1 jaar

Schatkistbankieren

Veiligheidsregio Fryslân neemt deel aan verplicht schatkistbankieren. Hiertoe is een overeenkomst afgesloten met het Rijk en worden overtollige tegoeden aangehouden in de schatkist. De veiligheidsregio mag tot een bedrag van € 502.000 buiten de schatkist aanhouden. Per kwartaal was dit saldo gemiddeld als volgt:

Eerste kwartaal	€	212.880
Tweede kwartaal	€	289.422
Derde kwartaal	€	293.542
Vierde kwartaal	€	291.670

Het drempelbedrag is derhalve in 2016 niet overschreden.

Overlopende activa

De overlopende activa zijn als volgt te specificeren:

Nog te ontvangen subsidiebedragen	€ 214.836
Vooruitbetaalde bedragen	€ 842.644
Overige nog te ontvangen bedragen	€ 1.238.369
	€ 2.295.849

Nog te ontvangen subsidiebedragen

	Saldo 1/1	Voorschotten	Gemaakte kosten	Saldo 31/12
Impuls omgevingsveiligheid	62.921	154.421	306.336	214.836
Brandveilig leven	37.773	37.773	0	0
Zorgopleiding 2e tranche	16.167	16.168	0	0
Totaal	116.862	208.362	306.336	214.836

Impuls omgevingsveiligheid: Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu stelt voor de jaren 2015 tot en met 2018 een subsidie beschikbaar voor het verbeteren van de taken rondom omgevingsveiligheid. Veiligheidsregio Fryslân heeft over 2016 een bedrag van € 366.000 beschikbaar. In dit bedrag zijn de beschikkingen voor de Veiligheidsregio's Groningen en Drenthe meegenomen. Veiligheidsregio Fryslân vervult hierin een kassiersfunctie voor de Veiligheidsregio's Groningen en Drenthe.

In totaal is er in 2016 voor Fryslân een bedrag van € 139.362 gespendeerd voor taken die vallen onder de subsidieregeling. In Fryslân heeft dat geresulteerd in ondersteuning aan het bevoegd gezag in zo'n 170 producten. Daarnaast zijn projecten uitgevoerd samen met Veiligheidsregio's Drenthe en Groningen om de onderlinge samenwerking te verbeteren. Het bedrag dat door Groningen en Drenthe in 2016 is besteed aan de subsidieregeling bedroeg respectievelijk € 102.675 en € 64.299.

Eigen vermogen

Het verloop van de reserves is als volgt:

	1-1-2016	Stortingen	Onttrekkingen	31-12-2016
Algemene reserve	1.600.000	0	0	1.600.000
Bestemmingsreserves				
Rechtspositie	85.621	0	16.555	69.121
Gezondheidsmonitors	47.752	0	0	47.752
Cultuur en leiderschap	219.000	0	0	219.000
Beleidsplan brandweer	885.000	0	312.138	572.862
	1.237.373	0	328.638	908.735
Totaal eigen vermogen	2.837.373	0	328.638	2.508.735

Algemene reserve

Volgens de nota 'Weerstandvermogen' is de algemene reserve gemaximeerd op € 1,6 miljoen. Deze is onderdeel van de incidentele weerstandscapaciteit en gebaseerd op het risico van structureel wegvallen van maatwerk- en overige aanvullende dienstverlening. Dit risico heeft zich in 2016 niet voorgedaan.

Rechtspositie

De reserve rechtspositie is gevormd voor de kosten van medewerkers waarvoor een wachtgeldregeling is afgesproken en medewerkers met ingegane FPU. Aangezien de laatstgenoemde categorie in 2014 is vervallen, is het restant van het saldo bedoeld voor de resterende wachtgelden. Naar verwachting zal de reserve eind 2020 op nihil uitkomen.

Gezondheidsmonitors

Door de GGD worden in een vierjaarlijkse cyclus verschillende gezondheidsmonitors uitgevoerd. Gelet op ontwikkelingen in het sociaal domein is besloten om deze monitors dusdanig uit te zetten dat uitkomsten op gebiedsniveau beschikbaar komen. De lasten voor het uitvoeren van de gezondheidsmonitors op gebiedsniveau variëren van € 75.000 tot € 160.000. De reserve 'Gezondheidsmonitors' is gevormd om de lasten van de verschillende monitors te egaliseren.

Cultuur en leiderschap

In 2015 is gestart met een traject 'Cultuur en leiderschap' waarin werknemers worden begeleid in de groei naar resultaatgericht werken. Het beschikbare budget voor de gehele projectperiode is € 300.000. In 2016 is voor € 40.000 besteed, de onttrekking van de reserve was echter nog niet als begrotingswijziging vastgesteld. Daarom wordt in de resultaatbestemming voorgesteld € 40.000 te onttrekken aan de reserve.

Beleidsplan brandweer

Vanuit het beleidsplan van de brandweer is een aantal projecten opgestart die moeten bijdragen aan het verhogen van de kwaliteit van de brandweezorg. Deze projecten hebben een looptijd tot en met 2017. In 2016 waren uitgaven begroot van € 603.000, hiervan is € 312.000 gerealiseerd. De resterende projecten (met een geraamde besteding van € 573.000) komen tot uitvoering in 2017.

Voorzieningen

	1-1-2016	Stortingen	Onttrekkingen	31-12-2016
Verplichtingen, verliezen, risico's				
Voorziening opgebouwde spaaruren	183.162	0	0	183.162
Voorziening sociaal plan SN1B	300.400	0	237.769	62.631
	483.562	0	237.769	245.793
Egalisatie van lasten				
Groot onderhoud Harlingertrekweg	59.181	42.150	0	101.331
Groot onderhoud brandweerkazernes	283.764	419.000	147.908	554.856
	342.945	461.150	147.908	656.187
Totaal voorzieningen	826.507	461.150	385.677	901.980

Voorziening opgebouwde spaaruren

In het verleden konden medewerkers (op grond van de op dat moment geldende CAR/ UWO) van de toenmalige HVD Fryslân en van verschillende thuiszorgorganisaties verlofuren sparen op basis van een spaarcontract. De gespaarde verlofuren kunnen in de toekomst door medewerkers worden aangewend om langdurig verlof op te nemen. De mogelijkheid om extra verlof te sparen is enige jaren geleden beëindigd, met als gevolg dat er geen nieuwe spaarcontracten bijkomen. De voorziening is bedoeld voor afwikkeling van het aantal uren dat is gespaard. In 2016 is de indexering van de uurtarieven ongeveer even hoog als de waarde van de opgenomen uren.

Voorziening sociaal plan SN1B

In 2013 is in het kader van de regionalisering deze voorziening gevormd voor garantiesalarissen en tegemoetkomingen in de reiskosten, zoals afgesproken in het sociaal plan 'Samen naar één Brandweer'. Het budget voor salarisgaranties had een looptijd tot en met 2016, het restant is vrijgevalen. Het eindsaldo bevat dan ook alleen nog de tegemoetkomingen voor de reiskosten voor 2017 en 2018.

Groot onderhoud Harlingertrekweg

Uit het meerjaren onderhoudsplan voor het hoofdkantoor aan de Harlingertrekweg blijkt een gemiddelde last voor groot onderhoud van € 42.000 per jaar. Voor de egalisatie van deze lasten is een voorziening gevormd. De stand van de voorziening sluit aan met het meerjaren onderhoudsplan.

Groot onderhoud brandweerkazernes

Als onderdeel van de regionalisering zijn 45 brandweerkazernes in eigendom overgenomen van de Friese gemeenten. Tijdens het overnameproces is voor elk van deze gebouwen een meerjaren onderhoudsplan opgesteld. Hieruit blijkt voor de eigendomskazernes een jaarlijkse onderhoudslast van in totaal € 655.000, waarvan € 419.000 groot onderhoud. Ter egalisatie van deze lasten is een onderhoudsvoorziening gevormd. De stand van de voorziening sluit aan op het meerjaren onderhoudsplan.

Langlopende schulden

Alle langlopende schulden zijn betrokken bij de Bank Nederlandse Gemeenten.
Het verloop is als volgt:

Stand per 1 januari 2016	€	43.227.887
Nieuw aangetrokken	€	6.000.000
Reguliere aflossingen	€	3.648.871
Stand per 31 december 2015	€	45.579.016

De rentelast die in 2016 is gemoeid met de langlopende leningen bedraagt € 1.302.014.

Overlopende passiva

Vooruitontvangen subsidies	€	475.028
Overlopende rente	€	510.095
Overige overlopende passiva	€	792.201
	€	1.777.324

Vooruitontvangen subsidiebedragen

	Saldo 1/1	Voorschotten	Besteed/betaald	Saldo 31/12
LFR Haakarmbakken	151.835	0	15.984	119.870
Seker en Sûn	157.800		75.470	82.330
Escalatiepool	237.835	469.980	585.228	122.587
Opvoedpunt	9.711	201.292	191.435	19.568
Pilot IZB BMRO	0	69.299	2.175	67.124
AIO 2 ^e tranche	0	285.759	238.191	47.568
	557.181	1.026.330	1.108.483	475.028

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

De niet uit de balans blijvende verplichtingen hebben betrekking op:

- Het 'Samenwerkingsconvenant Meldkamer Noord-Nederland' met de politieregio's en veiligheidsregio's Groningen, Fryslân en Drenthe inzake het gezamenlijke beheer van de meldkamers voor ambulancezorg, brandweer, politie en de 'Geneeskundige Hulp bij Ongevallen en Rampen' te Drachten (de Meldkamer Noord-Nederland). Op grond van dit convenant komt 25% van de gezamenlijke kosten voor rekening van de brandweerkolom. Binnen de brandweerkolom worden de kosten vervolgens op basis van inwoneraantallen over de regio's verdeeld.
- Het 'Convenant Werkgeverschap voor brandweerpersoneel Meldkamer Noord-Nederland' met de Veiligheidsregio's Groningen en Drenthe betreffende het formele werkgeverschap van het brandweerpersoneel in de Meldkamer Noord-Nederland. Op grond van dit convenant draagt Veiligheidsregio Fryslân voor ongeveer 38% bij in de gezamenlijke kosten van het brandweerpersoneel.
- Huurcontracten die zijn aangegaan voor de hoofd-, team- en consultatiebureau-locaties jeugdgezondheidszorg, brandweerkazernes en een aantal overige locaties. De diverse contracten hebben verschillende looptijden, wat resulteert in een jaarlijkse verplichting van € 1,3 miljoen per jaar. verplichtingen voor auto's van € 31.000.
- De verplichting met betrekking tot het saldo vakantiedagen is in overeenstemming met het BBV niet opgenomen in de balans, aangezien zij een meerjarig gelijkblijvend volume kent. De waarde van de openstaande verlofdagen bedraagt € 1.200.000. Het opgebouwde vakantiegeld is in 2016 opgenomen op de balans gezien de invoering van het IKB.

7.5. Toelichting op de programmarekening

Totstandkoming begroting na wijzigingen

Tegelijk met de eerste bestuursrapportage is de tweede begrotingswijziging voor 2016 vastgesteld. Dit is tevens de definitieve begroting. Ten opzichte van de primitieve begroting zijn de volgende wijzigingen aangebracht:

- **Eerste wijziging:** extra lasten IKB, verhoging cao, overschot op kapitaallasten. De gemeentelijke bijdrage is hierbij verhoogd met € 701.000.
- **Tweede wijziging:** doorvoeren van begroting 2.0 voor 2016, onder meer het vormen van een programma Organisatie.

Programma Gezondheid

Het programma Gezondheid sluit 2016 af met een negatief resultaat van € 331.210. Dit resultaat is als volgt opgebouwd uit de vier pijlers van de GGD:

Pijler 1	Monitoring, signalering en advies	€	-57.282
Pijler 2	Uitvoerende taken gezondheidsbescherming	€	24.066
Pijler 3	bewaken van de publieke gezondheid bij rampen en crises	€	-48.000
Pijler 4	Toezicht houden	€	-249.994
Totaal		€	-331.210

Voor de omschakeling naar resultaatverantwoordelijke teams heeft het bestuur ingestemd met extra personele inzet waarmee in de begroting 2016 geen rekening is gehouden. Uitgangspunt hierbij is dat met de extra inzet een bedrag van ongeveer € 350.000 gemoeid is. De kosten samenhangend met de extra inzet voor teamontwikkeling zijn verantwoord onder de lasten per pijler. In het vervolg worden per pijler de belangrijkste oorzaken van het resultaat geduid.

Pijler 1 - Monitoring, signalering en advies

Voor het onderdeel jeugdgezondheidszorg (JGZ) binnen deze pijler is sprake van een nadelig resultaat van ongeveer € 174.000. Het nadelig resultaat is een gevolg van het voldoen aan het landelijk professioneel kader (veldnormen voor JGZ) met het oog op het leveren van verantwoorde zorg. Bij 'Operatie Stofkam' is reeds gemeld dat JGZ niet geheel voldoet aan de landelijke normen. Daarnaast is het nadelige resultaat een gevolg van de extra inzet voor teamontwikkeling.

In 2016 is de gezondheidsmonitor 19-64 / 65+ uitgezet. Deze gezondheidsmonitor is dusdanig opgezet dat op gebiedsniveau uitspraken kunnen worden gedaan. De werkelijke kosten voor het uitvoeren de gezondheidsmonitor zijn daardoor in 2016 hoger dan begroot. Bij 'Operatie Stofkam' is naar voren gekomen dat voor het uitvoeren van gezondheidsmonitors op gebiedsniveau structureel € 100.000 extra nodig is voor uitvoeringskosten. De hogere kosten worden in 2016 overigens gedeeltelijk gecompenseerd door extra opbrengsten i.v.m. met lokaal maatwerk (zoals startfoto's in het kader van GIDS). Per saldo is er sprake van een nadeel van ongeveer € 50.000 voor epidemiologie.

Door het uitvoeren van extra maatwerk zijn de baten binnen deze pijler ongeveer € 947.000 hoger dan begroot. Het extra maatwerk betreft o.a. de inzet voor REC Harlingen en extra opdrachten gezondheidsbevordering. Voorbeelden van extra opdrachten gezondheidsbevordering zijn JOGG regisseur (meerdere gemeenten), Gezonde School, Nuchtere Fries, Jeugdimpuls, etc. Onder verrekening van de meerkosten als gevolg van het extra maatwerk resteert een positief resultaat van ongeveer € 117.000.

Pijler 2 - Uitvoerende taken gezondheidsbescherming

De uitvoering van de meer individueel gerichte werkzaamheden van de jeugdgezondheidszorg zoals stevig ouderschap en integrale vroeghulp vormen onderdeel van pijler 2. Evenals bij pijler 1 is ook hier sprake van een nadelig resultaat met vergelijkbare oorzaken. Het nadelig resultaat bedraagt ongeveer € 75.000.

Bij de uitvoering van de publieke gezondheidszorg asielzoekers is in 2016 sprake van een tekort van ongeveer € 33.000. Ten opzichte van een voordelig resultaat in 2015 van € 136.000. Het tekort in 2016 hangt samen met een aantal incidentele uitgaven, zoals de digitalisering van kinddossiers en de inrichtingskosten voor de nieuwe locaties in Balk en Sneek.

Voor reizigersvaccinatie geldt dat 2016 een positief jaar was. Het aantal consulten en vaccinaties is toegenomen. Naast deze toename heeft ook het in beperkte mate invullen van de achterwacht arts geleid tot een voordelig resultaat van € 150.207. Met name de beschikbaarheid van de achterwacht arts vormt een aandachtspunt binnen de infectieziektebestrijding in brede zin. In 2017 zal gezocht worden naar een oplossing voor de beschikbaarheid van de achterwacht arts.

Pijler 3 - Bewaken van de publieke gezondheid bij rampen en crises

Het negatieve resultaat bij pijler 3 wordt veroorzaakt door het tekort op de uitvoering van forensische geneeskunde. Enerzijds hangt dit samen met een tariefstelling die niet actueel is en anderzijds met de aan forensisch geneeskunde toegerekende formatie arts. Voor de tariefstelling geldt dat deze voor 2017 is geactualiseerd rekening houdend met het effect van de mogelijke aanbesteding door de politie. In het kader van deze verwachte aanbesteding zal in 2017 de kostenstructuur en de toerekening van formatie nader worden onderzocht.

Pijler 4 - Toezicht houden

Deze pijler betreft de uitvoering van de inspecties kinderopvang op grond van de 'Wet kinderopvang'. In de begroting is bij dit product rekening gehouden met een dekking voor overhead van ongeveer € 514.000. De gerealiseerde dekking bij dit product voor overhead bedraagt € 267.004. Het verschil tussen de begrote en gerealiseerde dekking voor overhead verklaart het negatieve resultaat binnen deze pijler. Een en ander is conform de uitkomsten van 'Operatie Stofkam', waarbij één van de uitkomsten was dat er bij de inspecties kinderopvang sprake is van een mismatch tussen begrote baten en lasten (onrealistisch begrote dekking voor overhead).

Programma Crisisbeheersing

Gezien de beperkte afwijking wordt deze niet toegelicht.

Programma Brandweer

Afwijkingen ten opzicht van de begroting

Resultaat Brandweer 2016 € **4.844**

opbouw:

Vakbewaam worden	€	-399.581
Vrijwilligersvergoeding	€	-255.294
Meldkamer Noord Nederland	€	129.050
Verkoop activa	€	113.471
Vrijval voorziening sociaal plan	€	49.500
Overig	€	117.710
Algemene dekkingsmiddelen	€	53.395

Subtotaal producten/projecten Brandweer € **53.395**

Huisvesting brandweer	€	-128.407
Stofkam: wijziging afschrijvingstermijnen	€	440.000
Stofkam: dotatie onderhoudsvoorziening	€	-115.000

Totaal Resultaat Brandweer 2016 € **4.844**

Het totaal resultaat van de Friese brandweer komt in 2016 uit op € 4.844 positief. In respectievelijk de 4-maands en 8-maands bestuursrapportage was het de verwachting uit te komen op € 200.000 negatief. Door de toerekening van huisvesting brandweer vanuit bedrijfsvoering en de resultaten uit 'Operatie Stofkam' komt het resultaat uit op € 4.844.

Vakbekwaamheid

Het budget wordt met € 399.581 overschreden, inclusief de extra uitbetaalde oefeningen aan vrijwilligers. Dit is in lijn met het beeld wat, met betrekking tot de verwachte uitzetting op vakbekwaam worden, op 17 maart 2016 is gedeeld in de Bestuurscommissie Veiligheid.

Vrijwilligersvergoeding

De totale overschrijding op de post vrijwilligersvergoeding is € 255.294. Vrijwilligers worden actief betrokken bij de regionale organisatie via bijvoorbeeld projectgroepen en klankbordgroepen. Daarnaast zijn reisbewegingen in regionaal verband gewijzigd, wat ook resulteert in een toename van de vrijwilligersvergoeding. Bovenstaande leidt tot een tekort op de begroting en komt overeen met het risico zoals deze in 'Operatie Stofkam' is benoemd.

Meldkamer Noord Nederland

De kosten voor de Meldkamer vallen dit jaar incidenteel lager uit vanwege meevallende resultaten van de meldkamerorganisatie. Gezien de landelijke ontwikkelingen rondom de Meldkamer is er vooralsnog geen aanleiding het structurele budget te verlagen.

Verkoop Activa

In 2016 zijn een aantal afgeschreven activa, waaronder een aantal tankautospuiten, verkocht voor totaal € 128.407.

Vrijval voorziening sociaal plan brandweer

In het kader van de regionalisering is deze voorziening in 2013 gevormd voor garantiesalarissen en tegemoetkomingen in de reiskosten, zoals afgesproken in het sociaal plan 'Samen naar één Brandweer'. Gedurende de looptijd tot eind 2016 is de voorziening bijgesteld naar aanleiding van herplaatsing van garantiekandidaten en de effecten van de nieuwe cao. Het resterende saldo van de voorziening op 31 december 2016 ad € 49.500 is vrijgevallen.

Overig

Het resultaat op de overige posten is € 117.710 positief, voornamelijk incidenteel.

Algemene dekkingsmiddelen

De afrekening van de brede doeluitkering 2016 was € 82.395 hoger dan geraamd vanwege loon- en prijscompensatie. Hiervan heeft 65% betrekking op het programma Brandweer.

Huisvesting Brandweer

Het reguliere resultaat op huisvesting brandweer is € 17.407 negatief. Vanwege het vervallen van de kantoorfunctie van de kazerne in Oosterwolde en een structureel goedkopere oplossing daarvoor in Heerenveen, is de verbouwing van deze kantoorfunctie ineens afgeboekt ad € 111.000.

Wijziging afschrijvingstermijnen

In 'Operatie Stofkam' zijn een aantal afschrijvingstermijnen met terugwerkende kracht tot 1 januari 2016 aangepast. Dit levert voor de brandweer een incidenteel voordeel op van € 440.000.

Dotatie onderhoudsvoorziening

In 'Operatie Stofkam' is geconcludeerd dat het opnieuw schouwen van de gebouwen heeft geleid tot een nieuw onderhoudsplan. Hieruit bleek dat de huidige middelen niet voldoende zijn om de gebouwen op het afgesproken niveau 3 van NEN 2767 te houden. Een structurele uitzetting is nodig om het onderhoudsniveau op peil te houden. Voor 2016 is een extra storting benodigd van € 115.000.

Programma organisatie

Afwijkingen ten opzicht van de begroting

Resultaat Organisatie 2016	€	152.702
<i>opbouw:</i>		
Stofkam: wijziging afschrijvingstermijnen	€	50.000
Stofkam: dotatie onderhoudsvoorziening	€	-18.000
Nagekomen baten pensioenpremies 2014-2015	€	25.000
Hogere vooraftek BTW op belaste activiteiten	€	54.000
Overig	€	41.702
Totaal Resultaat Organisatie 2016	€	152.702

Het resultaat van het programma Organisatie komt uit op € 152.702 positief in 2016. Een deel van het resultaat (€ 32.000) vloeit voort uit 'Operatie Stofkam' waarbij de afschrijvingstermijnen over 2016 zijn aangepast en het onderhoudsplan voor het gebouw aan de Harlingertrekweg in Leeuwarden is geactualiseerd.

Daarnaast zijn in 2016 de opbrengsten van BTW belaste activiteiten hoger dan begroot. Hierdoor is de vooraftek BTW hoger met een positief resultaat van € 54.000 als gevolg.

Algemene dekkingsmiddelen en financiering

Rijksbijdrage BDUR

De bijdrage uit de 'Brede Doeluitkering Rampenbestrijding' was begroot op € 8,0 miljoen, gebaseerd op de decembercirculaire 2015. Uiteindelijk valt de uitkering € 82.000 hoger uit door achteraf toegekende prijscompensatie.

Financiering

De begroting voor 2016 is gebaseerd op een rekenrente van 3%, de gemiddelde rente op de leningportefeuille komt uit op 2,85%. Het voordeel op de financiering van € 160.000 is in de eerste begrotingswijziging verrekend met de gemeentelijke bijdrage. De realisatie van de betaalde rente is conform gewijzigde begroting.

Bijdrage in het nadelig saldo

De bijdrage in het nadelig saldo is conform de gewijzigde begroting geïnd bij de deelnemende gemeenten.

Benutting van de post onvoorzien

De post onvoorzien was voor 2016 begroot op € 500.000 en is na vorming van het programma organisatie aldaar ondergebracht. Conform de nota 'Weerstandsvermogen' is de post in 2016 alleen besteed aan kosten van personele fricties, waaronder bovenformatieven en ww-verplichtingen.

Incidentele baten en lasten

Het resultaat over 2016 bestaat grotendeels uit incidentele effecten. Onderstaand zijn de belangrijkste incidentele baten en lasten opgenomen:

Lasten IKB	€	100	N
Afwaardering kazerne Oosterwolde	€	110	N
Boekwinst verkoop brandweerauto's	€	80	V
Organisatie-aanpassing GGD	€	190	N

WNT-verantwoording

Volgens de definitie uit de wet worden bij Veiligheidsregio Fryslân de leden van het algemeen bestuur, de leden van het dagelijks bestuur en de algemeen directeur aangemerkt als topfunctionaris. Voor 2016 gaat het om de volgende personen:

Toeziethoudende topfunctionarissen:

Algemeen Bestuur

Achtkarspelen	Gerbrandy	Leeuwarderadeel	Boertjens
Ameland	De Hoop	Littenseradiel	Liemburg
Dantumadiel	Heldoorn	Menameradiel	Van Mourik
De Fryske Marren	Aalberts / Veenstra	Ooststellingwerf	Oosterman
Dongeradeel	Waanders	Opsterland	Van Selm
Ferwerderadiel	Van den Berg	Schiermonnikoog	Stellingwerf
Franekeradeel	Van Zijlen	Smallingerland	Van Bakkum
Harlingen	Sluiter	Súdwest-Fryslân	Apotheker
Heerenveen	Van der Zwan	Terschelling	Wassink
Het Bildt	Krol	Tytsjerksteradiel	Ter Keurs / Mansveld
Kollumerland	Bilker	Vlieland	Schokker
Leeuwarden	Crone	Weststellingwerf	Van Klaveren

Dagelijks Bestuur

Voorzitter	Crone
Plv. voorzitter	Apotheker
Lid	Van Bakkum
Lid	Fokkema
Lid	Maasbommel

De leden van het Algemeen en Dagelijks Bestuur ontvangen voor deze functie geen vergoeding van Veiligheidsregio Fryslân.

bedragen x € 1

Functie(s)

- Duur dienstverband in 2016
- Omvang dienstverband (in fte)
- Gewezen topfunctionaris?
- (Fictieve) dienstbetrekking?
- Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?

W. K. Kleinhuis

Algemeen directeur
1/1 - 31/12
1,0
Nee
Ja
Nvt

Bezoldiging

Beloning	€	131.267
Belastbare onkostenvergoedingen	€	0
Beloningen betaalbaar op termijn	€	16.746

Totaal bezoldiging

Toepasselijk WNT-maximum	€	179.000
Motivering indien overschrijding: zie	€	Nvt

Totale bezoldiging 2015

€ 145.337

Deel III Overig

Veiligheidsregio Fryslân

8. Overige gegevens

8.1. Controleverklaring

8.2. Voorgestelde resultaatbescherming

Het Dagelijks Bestuur stelt voor het negatieve resultaat over het boekjaar 2016 van € 166.194 als volgt te bestemmen:

Resultaat voor bestemming	€	166.194
Onttrekking van de reserve cultuur en leiderschap	€	40.000 (programma Organisatie)
In rekening te brengen	€	126.194

En stelt daarmee voor € 126.194 in rekening te brengen bij de deelnemende gemeenten, in overeenstemming met artikel 32, lid 2 van de gemeenschappelijke regeling.

Indien ongewijzigd vastgesteld zal het resultaat per programma worden verrekend volgens de voor 2016 voor het betreffende programma geldende verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdragen.

8.3. Vaststelling

Hiermee verklaart het dagelijks bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden dat het jaarverslag en de jaarrekening 2016 van de gemeenschappelijke regeling zijn opgemaakt in overeenstemming met het ter zake vastgestelde "Besluit Begroting en Verantwoording".

Het jaarverslag en de jaarrekening 2016 zijn op 13 juli 2017 vastgesteld door het algemeen bestuur.

Voorzitter

Secretaris

De heer drs. F.J.M. Crone

De heer W.K. Kleinhuis

8.4. Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking SiSa - d.d. 10 januari 2017				
J&V	A2	Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDuR) Besluit veiligheidsregio's artikelen 8.1, 8.2 en 8.3 Veiligheidsregio's	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer:</i> <i>A2 / 01</i>	
			€ 34.106.118	